

Карпенко М.Ю.

Науковий керівник: кандидат філологічних наук,

доцент Ю. М. Нідзельська

СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНИХ АНЕКДОТІВ ПРО ПРЕДСТАВНИКІВ ЄВРЕЙСЬКОГО НАРОДУ

У сучасній лінгвістиці в умовах посиленних міжкультурних контакті значну увагу у дослідженнях приділяють стандартним явленням пр представників певного народу. Поширеними у процесах стереотипізації, поряд іншими етносами, виявилися євреї, німці, представники азіатських країн. Відтак анекдоти є оптимальним середовищем для існування та передачі етносецифічні уявлень, як автостереотипних, так і гетеростереотипних, що може зумовлювати актуальність представленого дослідження. Серед вчених, які вивчають певн узагальнені схеми думок варто згадати Є. Бартмільського Т. ван Дейка, Ю. Святюк, А. Сорокіна та ін. **Об'єкт** дослідження становлять анекдоти та жартівливі висловлювання, що містять типізовані уявлення про євреїв.

Предмет – семантичні, аксіологічні, структурні особливості текстів анекдотів, які реалізують стереотипізовані уявлення про євреїв. **Мета** – розглянути глибоке семантичне наповнення та асоціативний потенціал англomовних анекдотів про євреїв.

Етнічні анекдоти є основою для досліджень як власної ідентичності, так і специфіки мислення та мовлення представників інших лінгвокультурних спільнот. При дослідженні міжетнічних контактів, мовних, культурних, важливим орієнтиром стає базова опозиція СВІЙ: : ЧУЖИЙ. Отже, *етнічні анекдоти* є короткими гумористичними текстами про іноземців, іммігрантів, великі та малі етнічні групи, які є досить поширеними у багатьох культурно-мовних спільнотах [4; 3]. Вони відрізняються значним ступенем агресії стосовно певної етнічної групи. Якщо враховувати той факт, що автостереотипи містять в основному позитивні уявлення про конкретний етнос, а гетеростереотипи містять характеристики ззовні, які не є виключно позитивними, часто нейтральні або ж зі знаком мінус, тоді те, що у свого народу розуміють як розум, в іншого

народу вважають хитрістю. Отже, з позиції антисемітських поглядів, євреї використовують свій інтелект для недобрих справ, наприклад: *Jews use their brains for malevolent purposes* [8, с. 44]. Крім цього, існує думка, що явище «антисемітизму» у сучасній інтерпретації означає антиєврейські висловлювання, тенденції, упередження, погляди й дії, які створюють значну неприязнь, незалежно від того, якими чинниками, релігійними, расовими, соціальними, вони викликані, це явище має довгу історію. Отже, розглянемо зразок анекдоту, у якому експліковано ворожість до представників єврейського народу:

“ We don ’t serve Jews here ”, says manager her.

“Dat’s all right”, she says. “I don ’t eat them ” [6].

Отже, у такому іронічному контексті представлено різні актуалізовані значення дієслова *serve*, йдеться про *обслуговувати*, з одного боку, та *подавати як страву*, з іншого. У анекдоті закодовано антиєврейські та дискримінаційні настрої у висловлюванні.

На жаль, нерідко траплялося, що євреї змушені були нести відповідальність за негаразди, що виникали в суспільствах країн їх проживання. Таким чином, у період Середньовіччя вдавалися до упередженості, створення образу єврея-ворога, навішування ярликів. Та навіть трагізм долі народу знаходить викривлене відлуння в анекдотичних текстах. Так, розглянемо такий приклад: *Why don't Jewish mothers drink? Alcohol interferes with their suffering* [6], у ньому йдеться про гіперболізовану типовість горя та страждань для євреїв, що може бути обумовленим довгою та трагічною історією народу, з численними вигнаннями, погромами, расовою дискримінацією, явищем антисемітизму. В іншому анекдоті *Short summary of every Jewish holiday: They tried to kill us. We won. Let's eat* [6] імпліковано інформацію, що стосується антиєврейських поглядів, відбувається навмисне фальшування інформації шляхом перебільшення із вживанням *every Jewish holiday*, що звучить категорично.

Можливо здогадатися, що важка доля цього народу спричинила звичку скаржитися: *What’s new with a Jew?.... I not only have no money, I also lack health, wealth and happiness* [7, с. 37].

Однією зі стратегій обробки інформації, що релевантна для аналізу стереотипів євреїв, є стратегія “пошуку цапа відбувайла” [1]. Прислів'я *The Jew is a victim or scapegoat* експліцитно вказує на те, що саме таку функцію виконували євреї, етнічні упередження є надзвичайно негативними поглядами. Антиєврейські заходи зумовили певний страх серед євреїв: *Two Jews are walking in a tough neighborhood when they spot two burly gentiles coming toward them. “Uhoh”, one Jew says to the other “We better make a run for it. There are two of them, and we’re alone”* [8, с. 7]. Пояснюючи особливості досвіду спілкування з представниками інших етнічних груп, Т. Дейк підкреслює бажання мовців повідомити про негативний досвід спілкування з ними [1]. В англійській картині світу існує вживання з пейоративним відтінком *Jewish American Princess* (JAP), яке не варто плунати із використанням *jap* як зневажливу номінацію для позначення японців. У текстах анекдотів зафіксовано цю одиницю, яка має чітку негативну конотацію, розглянемо приклади: *“That girl is a total Jewish American Princess”*, де *Jewish American Princess* – американська єврейська дівчина із заможної сім'ї, егоїстична, яка зосереджена тільки на матеріальних цінностях; *Have you seen the newest Jewish American Princess horror movie? It's called “Debbie Does Dishes”* [6], до того ж, у такому прикладі йдеться про лінощі цієї особи.

Вважають, що ксенофобські настрої є найбільш відчутними в американському варіанті англійської мови. Відтак, для позначення євреїв використовують пейоративний етнонім *kike*, зоонім *kangaroo*, відомим є принизливе *Jude*. Євреї, в свою чергу, теж використовують певні номінації для позначення інших народів загалом, *gentile*, *goy*, *shaygetz*, тобто не єврей, *shiksa*, не єврейка; вони можуть отримувати дерогативне маркування. Варто розглянути наступний приклад: *“...two winemakers Manischewitz and Christian Brothers merged to form a new company called Manyshaygetz”* [5]. Таким чином, номінація *Manyshaygetz* має розширений смисл, йдеться про компонент значення *неєврей* та певну схожість форм з фонетичної точки зору.

Часто багаті, але вони не демонструють своє багатство, мають гарні здібності до бізнесу [3; 2]. Розглянемо анекдот, що розкриває стереотипне сприйняття нечесного бізнесу: *Levine meets his friend Schwartz. "I heard your factory burned down", he says. "Sh, sh", Schwartz answers, looking around anxiously. "Next week"* [8, с. 66], більше того, існує вислів *Jewish lighting*, що означає навмисний підпал у бізнесі, що зазнає збитків. В свою чергу, ми не можемо залишити поза увагою той факт, що в анекдотах часто втілено стереотипізоване уявлення про гарне фінансове становище в єврейських родинах, наприклад: *Why do Jewish divorces cost so much? They're worth it* [6], відтак, після судового процесу хтось з подружжя отримує значні суми грошей.

Отже, у представленому контексті відчуваємо насмішливе ставлення, іще раз акцентовано, що євреї звертають посилену увагу на фінансовий аспект життєдіяльності [7], наприклад: *Where does a Jewish husband hide money from his wife? Under the vacuum cleaner* [6]. Стереотипія охоплює також професійні групи, тому в єврейському середовищі можна виокремити стереотипні професії, розглянемо зразок: *Which Jew becomes an accountant? A Jewish boy who stutters, and who can't stand the sight of blood...* [8, с. 43].

В анекдотах функціонують перебільшені стереотипізовані уявлення про комунікабельність, навіть багатослів'я євреїв. В англomовному дискурсі зафіксоване риторичне запитання, що не потребує відповіді, втілює балакучість як особливу етнічну характеристику євреїв: *Is there any place in the world where a Jew can keep a secret?* [7, с. 43]; *Three Jews, three opinions* [8, с. 29]. У єврейській лінгвospільноті прислів'я є вираженням етнокультурного смислу. Розглянемо наступний приклад, у якому зафіксовано вищезазначене типове уявлення: *A Jewish boy comes home from school and tells his mother he has a part in the play. She asks, "What part is it?" The boy says, "I play the part of the Jewish husband." "The mother scowls and says, "Go back and tell the teacher you want a speaking part"* [6], у цьому та наступному мовних контекстах знову імпліковано той факт, що для євреїв є характерним багато розмовляти, наприклад:

Why do Jewish mothers make great parole officers? They never let anyone finish a

sentence! [6]. Так, у прикладі є несподівана розв'язка тексту анекдоту, а за власною структурою анекдот є лаконічним питанням-відповіддю. До однієї з найважливіших характеристик стереотипів відносять те, що в основу національного стереотипу покладено особливу рису зовнішності, характеру або поведінки представника певної групи. Головними функціями стереотипів вважають *функцію економії пізнавальних зусиль* і, відповідно, мовних засобів, *функцію захисту групової ідеології, генералізації інформації та її спрощення* [1; 2; 3]. Виникають ці складні когнітивно-комунікативні утворення через наявність однотипності життєвих ситуацій, яка закріплюється у свідомості окремої особи та цілого народу у вигляді стандартних схем і моделей мислення. Гумор сприймають як національно-специфічне явище, адресант повинен мати достатній обсяг етноспецифічної інформації для правильного декодування інформації. Він втілюється в анекдотах, їх можна трактувати як один з ефективних засобів стереотипізації етнічної свідомості, які здатні створювати збірний образ [3; 4].

Для євреїв типовим є гарне ставлення до власної сім'ї, хоч в англomовному суспільстві існує іронічне ставлення до типової єврейської мами (*Jewish mother*), до покірного сина (*nice Jewish boy*). Існує погляд, згідно якого герої єврейських анекдотів майже не змінилися за довгий період їх існування, євреї в них представлені *розумними, хитрими, жадібними, комунікабельними, що виражається через сталі вислови, риторичні запитання, фонетичні зрушення, гра слів, вживання перебільшень, асоціативність образів*. Для особливого єврейського гумору характерні іронія, самокритика та дотепність. У перспективі дослідження етнономінації інших етносів в англomовних анекдотичних текстах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Дейк ван Т. А. Язык. Познание. Коммуникация / Т. А. ван Дейк; [пер. с англ.]. – М. : Прогресс, 1989. – 312 с.
2. Нідзельська Ю. М. Стереотипізація євреїв в сучасній англійській мові / Ю.М. Нідзельська // Вісник Житомирського державного університету імені І. Я. Франка. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – Вип. 56. – С. 144–148.
3. Святюк Ю. В. Семантика та функціонування етнономінацій у сучасній англійській мові: дис. ... на здобуття ступеня канд. філолог. наук.: 10.02.04. / Ю. В. Святюк. – К., 2005. – 257 с.
4. Davies, Christie 1990. Ethnic Humor Around the World: A Comparative Analysis. Bloomington: Indiana University Press. 1990- 404 p.
5. Harap L. The Image of the Jew in American Literature: from Early Republic to Mass Immigration / L. Harap, M. Schappes, L. Schiff. – Syracuse University Press, 2003. – 616 p.
6. Harry Leichte's Jewish Humor [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [[http://www. haruth.com/jhumor/catskill_humor.htm](http://www.haruth.com/jhumor/catskill_humor.htm)].
7. Sholem Aleichem Tevye the Dairyman and the Railroad Stories; [translated from the Yiddish with an Introduction by H. Halkin] / Sholem Aleichem. – N.Y. : Schocken Books, 1987. – 309 p.
8. Telushkin J. Jewish Humor What the Best Jewish Jokes Say About the Jews / J. Telushkin. – Perennial: An imprint of Harper Collins Publishers, 2002. – 237 p.____